institut VÁCLAVA KLAUSE
newsletterplus
ČERVEN 2026

Jiří Weigl
Ladislav Jakl
Ivo Strejček
Vadim Petrov
Petr Žantovský

ČESKÝ ROZHLAS A ČESKÁ TELEVIZE: K ČEMU NÁM JSOU?

Existují v oblasti rozhlasového a televizního vysílání nějaké specifické a nezpochybnitelné veřejné statky? Lze u takových prokázat jasné pozitivní externality přesahující běžný vztah prodejce-zákazník? Existuje v tomto resortu prokazatelné riziko negativních vedlejších účinků, kterým je nutno zamezit? Zamezit speciálněji než jen obecnými pravidly pro podnikání v audiovizuálním oboru? Jde o veřejné statky natolik nutné a specifické, že péče o ně není zaručitelná pestrostí trhu a konkurenčním prostředím, jako tomu je v naprosté většině ostatních oborů lidské činnosti?

Obsah

Předmluva
Jiří Weigl 4

Existují v oblasti vysílání veřejné statky? A jaké?
Ladislav Jakl 6

Potřebuje Česká republika média veřejné služby?
Vadim Petrov 22

Veřejnoprávní média: nezávislost versus financování
Petr Žantovský 27

Nová mediální daň je nepřijatelná
Ivo Strejček 34

Předmluva

Téma tzv. veřejnoprávních médií, tj. České televize a Českého rozhlasu, a jejich úlohy, fungování, financování a budoucnosti patří k evergreenům české politické debaty.

Není to téma pouze teoretické, ale skrývá v sobě významný praktický politický náboj, který se poprvé masivně prezentoval již před více než čtvrtstoletím v tzv. televizní krizi, která v závěru roku 2000 otřásla českou politikou. A brizantnost této materii zůstala i nyní, jak o tom svědčí pokusy různých aktivistických spolků, opozice i části zaměstnanců těchto mediálních institucí vyvolat kolem otázky jejich financování znovu zásadní politický střet s vládou a vtáhnout do něho veřejnost.

Financování samotné, jehož způsob se současná vláda zavázala ve svém programovém prohlášení změnit, je pouze rozbuškou sporu o samotný význam, smysl, roli a její naplňování ze strany těchto tzv. médií veřejné služby, jak se jim také říká. Vyhrocenost současné debaty způsobil dlouhodobý charakter jejich fungování a jisté opouzdření, které jim umožnila revolta v době tzv. televizní krize, a nechuť či obavy politiků se v následujících letech touto potenciálně ožehavou tematikou vážněji zabývat.

S postupujícím názorovým a politickým rozdělením společnosti začal narůstající počet občanů mít pocit nespokojenosti s tím, jak se média veřejné služby se svou rolí vyrovnávají. Tato část veřejnosti má pocit, že veřejnoprávní média opustila princip politické nestrannosti a fungují tendenčně a aktivisticky. Druhá strana barikády je naopak vnímá jako svého zásadního spojence a za nedotknutelnost současných poměrů je připravena vyvolávat nepokoje. V tomto ryku však zanikají podstatnější

systémové otázky, zda vůbec či jakou úlohu mají veřejnoprávní média plnit v éře totální informační plurality a prudkého rozmachu informačních technologií.

IVK jakožto think-tank zabývající se veřejnou politikou věnuje této problematice trvalou pozornost a spolupracuje při tom s dalšími předními odborníky v této oblasti mimo své řady. Newsletter Plus, který máte před sebou, přináší texty lidí, kteří se dlouhodobě médii veřejné služby zabývají nejen jako teoretici, ale většina z nich má dlouholeté zkušenosti s působením v mediálních radách, které tuto oblast zastřešují a řídí.

Newsletter začíná podstatným textem jednoho ze zakladatelů Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, prvního vedoucího jejího úřadu a poté dlouholetého člena této rady Ladislava Jakla, který neuplývá na povrchu současného střetu o financování, ale klade řadu zásadních otázek, bez jejichž zodpovězení nám podstata problému uniká. Následují texty současného člena této rady Vadima Petrova, mediálního odborníka a rovněž emeritního člena této rady Petra Žantovského a konečně pohled bývalého europoslance a člena správní rady IVK Ivo Strejčka.

Jsme přesvědčeni, že se čtenáři tímto Newsletterem Plus dostávají do rukou texty, které mohou přispět k orientaci v závažném politickém tématu dneška. Taková orientace je potřebná už proto, že téma médií je samotnými médii manipulováno až k naprosté nepřehlednosti.

Jiří Weigl, 8. 6. 2026

Existují v oblasti vysílání veřejné statky? A jaké?

Ladislav Jakl

spoluautor zákonů o ČT, ČRo a Radě ČR pro rozhlasové a televizní vysílání, zakládající vedoucí úřadu Rady pro vysílání a v letech 2019–2025 její člen

Debata o potřebě či nepotřebě nějakých kroků vedoucích k reformě České televize a Českého rozhlasu je celá dlouhá desetiletí kontaminována sporem o to, jak tato média v danou chvíli straní či nestraní vybraným názorovým a zájmovým skupinám ve společnosti. Namísto hlubšího zamyšlení o samotném systému uspořádání celého sektoru rozhlasového a televizního vysílání je tak tato debata vždy, znovu a znovu překrývána kritikou či obhajobou aktuálního vedení, vybraných pořadů, či dokonce konkrétních figur zrovna působících před kamerou nebo mikrofonem.

Následující řádky nabízejí odlišný přístup. Není důvod se na oblast vysílání dívat jinak než na jakýkoli jiný společensky významný fenomén. A postoj jednotlivých hodnotitelů současného uspořádání mediálního světa by tedy neměl vycházet ze sympatií či antipatií ke konkrétním jménům, a dokonce ani z jakkoli měřeného či jakkoli měřitelného posuzování kvality, profesionality, objektivity či nestrannosti té či jiné redakce. Musí vycházet z obecných principů vztahu mezi státem a jednotlivcem, vztahu mezi soukromým a veřejným. Přístupy

k těmto základním kategoriím se pochopitelně liší podle politického ledví každého posuzovatele, ale jen z těchto nejobecnějších zásad může vycházet nikoli účelová a konjunkturální koncepce mediální legislativy, ale koncepce taková, která má jasné ukotvení v univerzálních společenských zásadách.

Boj o poplatky

Nejprve spíše anekdotická předehra. Máte koncesi na vlastnění a provozování rozhlasového a televizního přijímače? Nemáte, pochopitelně. K vlastnění a provozování rádia nebo televize přece žádnou koncesi nepotřebujete. Takže nemusíte ani platit nějaký koncesionářský poplatek, o němž slyšíme mluvit každou chvíli. Platit musíte dle zákona rozhlasové a televizní poplatky, což nemá s žádnou koncesí nic společného. Tento poplatek je speciální povinně asignovanou daní, z jejíhož výnosu je hrazen provoz Českého rozhlasu a České televize. To jen tak úvodem. Dálničnímu poplatku taky nikdo neříká koncesionářský, protože k vlastnění auta rovněž koncesi nepotřebujete.

Téma, které (zatím trochu bázlivě a rozpačitě) nastolila současná vláda, tedy případné zrušení těchto poplatků a jejich nahrazení příslušnou rozpočtovou kapitolou, se přímo nedotýká zásadní meritorní podstaty smyslu a účelu obou těchto médií, ale mohlo by být dobrou příležitostí k tomu, abychom tuto debatu posunuli k zásadnějším obecnějším tezím. Ale mnozí se byť jen opatrné nakousnutí této debaty ukrutně bojí. Ještě o žádném návrhu nebylo ani stopy a už tu byly demonstrace, výzvy, apely, varování. Před čím? Před debatou. Hlavně aby se o dosavadním statu quo vůbec nezačalo mluvit. Znát je to třeba z hysterického usnesení Senátu, kde se opravdu někdy koncem zimy vážně psalo, že v čase informační války, kterou proti nám vede Rusko, je ČRo a ČT „pilířem informační bezpečnosti“,

a implikuje se, že kdyby tato média byla financována z rozpočtu – stejně jako dosud třeba bezpečnostní a další podobné složky jako justice, armáda, policie, soudy nebo BIS –, pilířem bezpečnosti už by nebyla. Nikdo v tu dobu ještě zdaleka neviděl žádný konkrétní projekt, ale Senát už statečně bil na poplach, protože už jen sama debata o financování ČRo a ČT by nás asi mohla poranit. A nejen Senát. Plašil ostatně kdekdo. A vypjaté plašení a burcování trvá.

Po světě chodí takový zvláštní živočich. Říká se mu „mediální odborník". Vyskytuje se v houfech zejména na místech, kde nalézá dostatek obživy: na univerzitách, ve společenskovědních ústavech, v neziskovkách, prostě všude tam, kde teče nektar veřejných peněz. Už celé generace jedinci tohoto druhu od sebe navzájem opisují skripta, publikace i články a hlavně terminologii. Asi dvacet let nás obohacovali především termínem „veřejnoprávní média". Pak konečně někteří z nich pochopili, že veřejnoprávní je i třeba obecní úřad, pracák nebo ministerstvo a že základním termínem pro soukromé právo je „smlouva", zatímco pro veřejné právo je to „instituce".

Tak se zadumali a zplodili termín „média veřejné služby". No, veřejné služby různého typu nabízejí i veřejné toalety, městská hromadná doprava, městské firmy pro odvoz odpadků a čištění ulic, ba dokonce bufety a cukrárny. Tohle žonglování divnými neuchopitelnými obraty má jediný smysl: vsugerovat veřejnosti, že Česká televize a Český rozhlas nejsou institucemi státními, ale jaksi institucemi sui generis.

Co je státní, nelze zestátnit

Přitom jako dítě může zvolat, že král je nahý, i tady může malé dítě pár jednoduchými dotazy zjistit, jak se věci mají. Stát přijme zákon, kterým se zřizuje nějaká instituce. A ona pak není státní? Stát této instituci přidělí majetek, budovy, vybavení.

A ona pak není státní? Stát jí zákonem přidělí kmitočty a technické prostředky pro šíření signálu, a ona pak není státní? Stát jí zákonem uloží plnění úkolů a povinností, a ona pak není státní? Stát zřídí orgán, který má kontrolovat, jak tyto úkoly jím zřízená instituce dodržuje, a ona pak není státní? Stát jí zákonem přidělí veřejné peníze z kapes poplatníků a těmto poplatníkům zákonem uloží povinnost na provoz této instituce přispívat, a ona pak není státní?

Jistý malinký mandát něco na toto téma říci možná mám. V roce 1991 jsme s kolegou poslancem Michalem Sedláčkem v podzemním počítačovém pracovišti ve Sněmovní ulici (poslanci žádné kanceláře ani vybavení tehdy ještě neměli) spolu napsali návrh zákona, kterým byly o pár měsíců později Česká televize a Český rozhlas právně zřízeny. Jistěže v mnoha parametrech se dnešní podoba oněch zřizovacích zákonů od tehdejší předlohy liší, ale základ vznikl právě tehdy. Hlavním důvodem oné naší iniciativy bylo umožnit vznik standardních nestátních soukromých rozhlasových a televizních stanic a ukončit v této oblasti státní monopol, což by bez jasného vymezení působnosti státu v této oblasti nešlo.

Někteří jedinci popsaného druhu „mediální odborník“ tvrdí, že státem zřízené instituce nejsou státní, protože jsou přece financovány z výnosu poplatků. A dálnice jsou tedy čí, když jejich uživatelé platí dálniční poplatky? A státní, krajské a obecní kulturní instituce jsou čí, když jedním ze zdrojů jejich financování jsou výnosy ze vstupného? A už zmiňovaný komunální provozovatel hromadné dopravy je čí, když cestující individuálně přispívají na jeho provoz? Tím se přece nic nemění na faktu, kdo tyto instituce zřizuje a také přímo či nepřímo řídí. Plašení kolem toho, že případným zrušením rozhlasových a televizních poplatků dojde k zestátnění ČRo a ČT, je poněkud pomatené. Nelze zestátnit, co státní odjakživa je. A způsob, jak

se na provoz státní instituce vybírají peníze od daňových poplatníků, ten je jen technikálií. V každém případě vždy poplatník platí povinně a vynutitelně pod hrozbou sankce. Jako daně. A má to uloženo od státu.

Falešná modla nezávislosti

Velký pokřik kolem zatím velmi rozpačitých a nekonkrétních úvah týkajících se změny financování státních médií je nesen především argumentem, že financováním zvláštní kapitolou státního rozpočtu bude omezena dosavadní nezávislost těchto médií. Nejdřív si natvrdo řekněme, že tato média nezávislá být nesmějí. Naopak, jsou a musejí být plně závislá na tom, kdo je pověřil úkoly, které jsou uvedeny ve zřizovacím zákoně a dalších normách, a kdo je za plnění těchto úkolů platí. Je to veřejnost prostřednictví své jediné legitimní reprezentace: prostřednictvím parlamentu.

Životopis novinářů a rozhlasových a televizních pracovníků obecně bývá velmi pestrý, jejich fluktuace veliká. Čím se stane, že při přechodu ze soukromého média na Vinohradskou ulici či na Kavčí hory začnou žurnalisté najednou mrkat a šišlat tak nějak veřejnoprávně? To už nejsou závislí na svých názorech, životní historii, svém okolí, na společenském klimatu? To jako že si najednou na novém působišti mohou dělat, co se jim zlíbí, zatímco na předchozím pracovišti museli uspokojovat divácký zájem (který je jediným zdrojem příjmů takových médií) a přispívat ke sledovanosti? Ne, oni se nezmění nijak. Ale mají na novém pracovišti plnit jiný úkol, jiné zadání. Úkol, který těmto médiím svěřil stát. Měli by. Nezávislost je v této souvislosti buď dutou frází, nebo dokonce spíše lží, která má zakrýt pustý voluntarismus a skryté vlivy, skrytou závislost. Ne, nezávislost není ohrožena, protože nemá vůbec existovat. Tato média mají být politicky nestranná, vyvážená a pluralitní,

ale určitě ne nezávislá. Přestaňme chodit kolem téhle falešné modly po špičkách.

Dobrá, někdo to upřesní a namísto „nezávislosti" začne používat pojem „odolnost". Odolnost vůči konjunkturálním mocenským vlivům. To už je lepší. Takovou odolnost ostatně potřebují ke svému fungování i jiné speciální státní instituce. Proto takové instituce často nespadají přímo pod vládu či pod nějaké ministerstvo. To proto, aby přiměřený vliv na jejich úkolování a kontrolu měla jak vládní, tak i opoziční část aktuální politické reprezentace. Proto jsou i Česká televize a Český rozhlas dokonce i „odpolštářovány" od exekutivy volenými radami, které sice odvozují svůj mandát od parlamentu, ale disponují určitou nárazníkovou institucionální ochranou právě vůči konjunkturálním výkyvům moci.

Financování z rozpočtu, či z poplatků?

Jak ale s touto odolností souvisí způsob financování? Živočich zvaný „mediální odborník" vám na to řekne, že s kapitolou rozpočtu se hýbe snadněji a voluntarističtěji či konjunkturálněji než s poplatky danými zákonem. Vážně? Jedním z motivů zavedení a hájení poplatků kdysi bylo, aby jakákoli vládní většina na tato média neplýtvala veřejnými penězi v touze objednat si mediální podporu v boji proti opozici. Nebo aby je vláda nekorumpovala a nekupovala si od nich přízeň ryze politicky odhlasovaným navýšením příslušné rozpočtové kapitoly. Což by prý u poplatků nešlo. Že nešlo? Vážně? Minulá vláda slibovala, že nezvedne poplatky. A pak těsně před volbami protlačila narychlo jejich zvýšení na sílu proti vůli celé opozice. Na hlasování bylo křiklavě patrné, kdo z účastníků politické soutěže považuje státní média za svého spojence a kdo se naopak cítí být spíše terčem jejich jednostranné palby. A ještě máme v živé paměti, jak za tento dáreček v předvolební kampani dosluhující

vládní koalici ČRo a ČT děkovaly svou snahou být na té správné straně. Ostatně tato zaujatost přetrvává.

V našem kontextu je ale podstatnější, že zákon o poplatcích lze měnit stejně snadno jako rozpočtovou kapitolu, ba dokonce zákon změníte kdykoli v průběhu roku, zatímco kapitolu jen při projednávání státního rozpočtu každý rok na podzim. Poplatky tedy nezajišťují o nic vyšší odolnost vůči mocenským výkyvům než financování z rozpočtu. Hysterie kolem zatím pořád ještě hodně váhavě, potichu a nekonkrétně avizovaného zrušení poplatků a převedení financování obou médií na státní rozpočet může mít jediný trochu racionální (a neobhajitelný) důvod. Uzurpátoři Kavčích hor a Vinohradské mají obavu, že by se každoročně v rámci debat o rozpočtových kapitolách znovu a znovu otevírala dosud tabuizovaná debata: jak účelně a jak efektivně jsou v ČT a ČRo vynakládány peníze poplatníků a zda jsou za ně pořizovány produkty odpovídající společenskému zadání, které mají tyto instituce plnit.

A snad jen ještě jedna poznámka k poplatkům. Poplatky jsou vlastně určitou rovnou daní svého druhu. Nebo obdobou daně z hlavy. Poplatek platí stejně vysoký lidé chudí i bohatí, stejnou částku vdovec bydlící v panelákové garsonce s třicet let starou televizí, stejnou milionářský herec nebo sportovec žijící ve své vile s plazmou přes celou stěnu. Někdo to může považovat za plus ve prospěch poplatků. Ale všichni, kdo přemýšlejí o dilematu poplatky versus rozpočet, by si měli uvědomit i tento rozměr, protože daně do rozpočtu platíme na rozdíl od poplatků progresivně v závislosti na příjmu. Mimochodem právě v tomto duchu lze chápat vládní úvahy o zproštění některých skupin obyvatel od povinnosti poplatek platit.

Než přejdeme k jádru problému, je třeba se zmínit o jednom okrajovém nápadu, který ale poslední dobou probleskuje víc než dřív. Ať si tato dnes státní média prý platí jen ti, kdo

je chtějí dobrovolně podpořit. (Jestli některého čtenáře irituje obrat „státní média“, ať si klidně místo něj dosadí třeba obrat „média obecného blaha“. Vše ostatní bude platit stejně.) No, beze všeho, takových placených kanálů je už dnes k dispozici víc než v Benátkách či v Amsterodamu. Jenže pokud tím někdo myslí, že na tento systém převede současná státní média, pak je nutno zvolat zásadní námitku: Proč má jedna vyvolená skupina diváků a posluchačů dostat k dispozici ohromný miliardový majetek, budovaný po desetiletí, se vším nákladným vybavením plus celé sady kmitočtů? Proč dávat vymezené skupině obyvatel do rukou pro začátek takovou drahou hračku, pořízenou z peněz všech poplatníků? A zásadně ji tak zvýhodnit oproti konkurenci, proti ostatním skupinám lidí? Ať si svůj placený kanál založí, kdo chce, ale hezky od nuly na zelené louce. Rozumím těmto návrhům. Minimálně od televizní krize v roce 2000 se zaměstnanci České televize chovají podle hesla „půda patří krtkům, protože na ní pracují“. A tak je jasné, že tu a tam raší všelijaké nápady, jak tuhle vadu v systému řešit. Převést ČT a ČRo bez dalšího na placené kanály takovým řešením ale není. Ne že by takové kroky v dohledné době hrozily (ona stejně nejspíš nakonec hora porodí myš a změní se toho mnohem méně, než se někdo těší a než někdo plaší), ale podobná úvaha už nyní kontaminuje myšlení a odklání ho od vymezení problému.

Co je těmi veřejnými statky v éteru?

Nelze však začínat zprostředka. Proto se musíme vrátit k té otázce nejzákladnější: existují v oblasti rozhlasového a televizního vysílání nějaké specifické a nezpochybnitelné veřejné statky? Lze u takových prokázat jasné pozitivní externality přesahující běžný vztah prodejce-zákazník? Existuje v tomto resortu prokazatelné riziko negativních externalit, kterým je nutno zamezit? Zamezit speciálněji než jen obecnými pravidly pro podnikání v audiovizuálním oboru? Jde o veřejné statky natolik

nutné a specifické, že péče o ně není zaručitelná pestrostí trhu a konkurenčním prostředím, jako tomu je v naprosté většině ostatních oborů lidské činnosti? Dobrá. Připusťme to. Hledejme je, vymezme je, definujme je, kvantifikujme je. Klidně se u toho i přeme, ale neodbývejme tuto debatu mávnutím ruky.

Spadá sem vysílání důležitých a naléhavých varování, poplachů či instrukcí, například při teroristických hrozbách, přírodních pohromách, haváriích nebo epidemiích? Možná. Jde o okamžité a nezkreslené zprostředkování informací o důležitých hlasováních, nových pravidlech a rozhodnutích vládních orgánů veřejnosti? Možná také. Jde o výrobu a vysílání naučných a vzdělávacích programů pro děti a pro školy? Možná. Dokumentů o přírodě, historii a technice? Možná. Pořadů pro zdravotně postižené? Možná. Pořadů pro různé specifické menšinové skupiny diváků a posluchačů (náboženské, etnické, sociální, kulturní)? Možná. A kolik? Jakých? Za kolik? Mohli bychom najít ještě další podobné příklady? Možná.

Důkazní břemeno leží na tom, kdo chce cizí peníze

Jenže pro ty, kteří tvrdí, že jde v podobných případech o veřejný statek právě takového charakteru a v natolik nenahraditelných a nepostradatelných formátech, ale zbývá vyřešit jeden podstatný úkol. Na nich totiž leží důkazní břemeno v šetření, zda všechny tyto cíle a funkce nejsou již saturovány běžně fungující přirozenou konkurencí soukromých mediálních subjektů. Podobné charakteristiky přece najdeme i u mnoha fungujících komerčních specializovaných kanálů. A kupříkladu na knižním nebo časopiseckém trhu nikoho ani nenapadne, že by stát měl saturovat případné díry v nabídce nějakou vlastní aktivitou, provozovanou úředně zřízeným subjektem, povinně financovaným všemi čtenáři, ať už čtou cokoli. Stejně pochybným a také nyní často používaným argumentem je, že médium žijící

z reklam nemůže objektivně referovat o zadavatelích inzerce. Ale takových médií nezávislých na inzerci existují přece stovky. Jsou to právě ony všemožné placené kanály nebo třeba i reklam zbavené varianty mnoha běžných médií, kde si za neobtěžování inzeráty a reklamami mnoho uživatelů rádo připlatí.

Tak kde jsou ony nezpochybnitelné a přesvědčivé důkazy o existenci strukturovaného nenahraditelného veřejného zájmu v oblasti vysílání? Ty nám mediální aktivisté stále dluží. A proč leží důkazní břemeno na nich? Protože oni si vynucují veřejnou účast, především tu finanční v podobě nároku na peníze poplatníků. Daně a poplatky – ať už v jakékoli podobě – přece nikdo neplatí dobrovolně. Jejich hrazení stát poplatníkům ukládá zákonem a dalšími předpisy a dodržování těchto povinností si vynucuje hrozbou sankcí, hrozbou použití státní násilné moci, dokonce včetně možnosti uvržení do vězení. Veřejné peníze neleží jen tak po ruce a nečekají na nějaké báječné nápady, jak je utratit. Veřejné peníze je třeba nejdřív vlastně násilně lidem odebrat z kapes. Ano, na tomto násilí je postavena sama existence jakéhokoli státu a známe několik klasických ojedinělých případů, kdy bychom užití mocenských silových metod sami schvalovali a podporovali. Jenže jsou to případy zcela precizně vymezených veřejných zájmů, které doloženě nelze uspokojit žádným jiným způsobem. Kdyby to totiž možné bylo, bylo by nemorálním a nepřijatelným projevem zvůle, pokud by stát sahal po mocenských silových metodách i tehdy, kdy to není nutné, kdy neplatí, že nesporně není k dispozici jiná možnost. Proto důkazní břemeno leží na podporovatelích teze, že v oblasti rozhlasového a televizního vysílání existují nezpochybnitelné veřejné statky, že lze u takových mimo vši pochybnost prokázat jasné pozitivní externality a že v oblasti vysílání existuje nesporné riziko externalit negativních, kterým je nutno zamezit.

A proč ne státní zakázka?

Připusťme ale, že obhájci ingerence státu do rozhlasového a televizního vysílání a garance státní moci za produkování, poskytování či zpřístupnění vymezených obsahů široké veřejnosti své důkazní břemeno unesou a všechny nás přesvědčí, že v oblasti elektronických médií existují nenahraditelné a nezbytné veřejné statky, které musí nějakým způsobem zajišťovat stát. I kdyby tomu tak bylo, ještě zdaleka to neznamená, že musejí existovat specializované státem zřízené obří instituce, které by tuto službu poskytovaly. Je přece nepochybné, že například v oblasti infrastruktury existují veřejné statky a že péče o výstavbu, rozvoj a provoz dopravní sítě je vynucena nezbytností zajistit pozitivní externality plynoucí z užívání těchto sítí. Přesto tu ale nemáme žádné státní firmy, které by stavěly dálnice, železnice či mosty. Stát jednoduše vypíše soutěž o veřejnou zakázku na přesně definovaný úsek silnice, stanoví jeho parametry a zakázku přidělí tomu, kdo nabídne nejlepší cenu, kvalitu a rychlost výstavby. Uchazeči si nohy zlámou, aby předložili co nejlepší a nejlevnější nabídku. A to jistě platí ve všech oborech, tedy i v oboru výroby a vysílání rozhlasových a televizních pořadů.

Proč stejnou cestou nejdou ti, kdo tvrdí, že bez těch a těch rozhlasových či televizních pořadů se naše společnost neobejde? Proč neprosadí, aby si je stát objednal u jakýchkoli existujících provozovatelů vysílání? Proč? Přece kvůli tomu, že by pak museli přesně definovat zadání takové zakázky. Obsah, objem, cenu. A to se jim nechce. To dosud nemusejí. A o to přesně tady celou dobu jde. Chtějí přece cosi úplně jiného. Zřizovat obří provozovatele vysílání, vybavit je vším potřebným, zajistit průběžné financování z kapes poplatníků a nechat pak tyto instituce, aby své zadání plnily tak nějak dle svého uvážení, dle uvážení svého managementu a svých zaměstnanců.

Prý svobodně a nezávisle. A s kontrolou se svázanýma rukama. Svázanýma právě frázemi o jakési ochraně nezávislosti. A v tomto duchu také na Vinohradské třídě a na Kavčích horách konají: plní nejasně vymezené zadání víceméně dle svého uvážení. Kontrola nejen efektivity vynaložených veřejných prostředků, ale hlavně míry, do které je plněno společenské zadání definované v zákonech, je dnes reálně nemožná. A nikomu to nevadí.

A co takhle zrušit?

Pokud máte pocit, že v těchto řádcích pořád dokola čtete o nutnosti vymezit objem a strukturu veřejných statků v oblasti vysílání, o které je nutno pečovat za pomoci státní moci a za veřejné peníze, a nic nečtete o tom, kde a jak by takové zadání mělo být formulováno, pak máte pravdu. Ano, zřizovací zákony, které ustavují Český rozhlas a Českou televizi, nemohou extendovat až do podoby nějakého doslovného manuálu, co přesně vše mají vysílat a co už nemají – i když zásadní zpřesnění smyslu a poslání obou institucí by si tyhle normy zasloužily. Jsou ale i jiné metody, jak a kde formulovat společenské zadání. Lze uložit programové zásady, stanovit měřitelné parametry v kodexech, dokonce existují i obdobné podzákonné normy. Pokud případní autoři těchto mantinelů a limitů narazí na potíže s explikováním svého pověření pro tyto instituce, vracíme se obloukem k obecným nástrojům formulace veřejného zadání. Prostřednictvím zakázky. A tedy ke zrušení obou těchto institucí, k prodeji jejich majetku a k vysoutěžení používaných sad kmitočtů v licenčních řízeních. Ano, je složitě představitelné, že zřídíme nějaký Státní podnik výstavby dopravní sítě, zajistíme mu stálý zdroj financování a ve zřizovacím zákonu formulujeme ustanovení, že tento podnik má prostě pečovat o infrastrukturu ve veřejném zájmu. Nezávisle. Jak by to asi fungovalo? No, asi přesně tak, jak dnes funguje Česká televize a Český rozhlas.

Není ale nutné ultimativně prosazovat jeden jediný principiální model. Pokrokem bude už to, když si nezakážeme žádnou představitelnou variantu péče o veřejné statky v oblasti vysílání. A vážně o těchto variantách budeme debatovat. Kdyby nás to mělo posunout jen kousek směrem k vyjasnění a explikaci toho, co po institucích typu ČRo a ČT vůbec chceme, není to málo. Zatím spíše tak nějak implicitně připouštíme pouze „mírný pokrok v mezích zákona".

Kouzelné slovo „relevantnost"

Představte si, že pošlete někoho pro nějakou zdravou svačinu a dáte mu stovku. On přinese lososový sendvič v ceně dvě stovky, protože ten je přece zdravý a dobrý. A tak tenhle váš kurýr natáhne ruku pro další stovku. Nepochopil, že cena byla součástí zadání. Stejně tak to dělají Česká televize a Český rozhlas. Vysílají ohromné množství pořadů, ba dokonce celých programů, které si u nich nikdo neobjednal. A pak se zapojí do boje o dodatečné zvýšení poplatků, aby tyhle „vícepráce" měly z čeho zaplatit. Protože jim to dosavadní systém umožňuje. Systém, jehož základy jsou stále zcela mimo diskusi.

Mlčky tak přijímáme, že za veřejné peníze jsou produkovány a vysílány pořady, které nesnesou námitky, že si veřejné peníze nezasluhují. Obhájci toho, že obě instituce zaplavují mediální trh ryze komerčními obsahy a nekale (protože s veřejnou podporou) tak konkurují soukromým provozovatelům vysílání, vytahují své zamilované slovo. Tím jejich slovem je „relevantnost". Chtějí jím říci, že ČT i ČRo přece nemohou obsluhovat jen menšiny, jak mají uloženo zákonem, protože tím by prý tyto instituce marginalizovaly svůj vliv ve veřejném prostoru. A že když budou dostatečně relevantní (tedy pokud zabodují ohledně sledovanosti v soutěži s komercí), bude mít pak větší dopad i ona jejich vlastní péče o menšiny. Mezi řádky tak říkají, že

v hlavních vysílacích časech budou vysílat banální detektivky, pitomé komedie a nejlacinější popík, aby pak v noci pro hrstku bdících mohli vysílat italskou operu nebo dokumenty o keltských hradištích v Čechách.

Když víte „co", bude vám jasné i „jak"

O médiích „ze zákona" (jak se na rozdíl od držitelů licence někdy Českému rozhlasu a České televizi říká, aby se nemuselo říci ono pravdivě hnusné „státní") se poslední týdny mluví zejména kvůli některým spektakulárním personálním změnám a kvůli vyhrocení sporu kolem (ne)objektivity zpravodajství a publicistiky. Primární problém těchto institucí ale vůbec neleží v kvalitě nebo v nekvalitě některých nejdiskutovanějších pořadů. Problém je systémový. A tento problém by přetrval i tehdy, pokud by ony sporné pořady zrovna aktuálně plně vyhovovaly jakýmkoli kritériím odbornosti, vyváženosti a nestrannosti.

Primární problém totiž spočívá právě v naprosté a přetrvávající nevyjasněnosti toho, jaký je okruh, záběr a struktura veřejného zájmu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání. A v tom jsme se ani v rozbouřené debatě od začátku letošního roku nijak neposunuli. Stále se řeší jen drobnosti, symboly, personálie a programové detaily. Ne vlastní smysl a poslání těchto médií. A ne odůvodnění jejich existence. A to na obou stranách. Plamenní aktivisté chodí v tričku „Ruce pryč", ale není jasné od čeho. Od programového složení a profilace jednotlivých programů? To asi ne. Od dosavadního využití signálového pokrytí? Kdepak. Od stávajícího vzájemného vymezení a rozmístění žánrové náplně? Kéž by. Aktivisté chtějí chránit pouze koncept poplatků, o kterém si kdovíproč myslí, jak je zárukou toho, že si tamní zaměstnanci za veřejné peníze mohou dělat, co si zachtějí. Ti, co se jim naopak uchvácení ČRo a ČT vlastními

zaměstnanci a jejich klientelou nezamlouvá, zase vkládají své naděje do převedení financování těchto médií prostřednictvím státního rozpočtu, popřípadě do mírného utažení kohoutků formou vyvázání některých sociálně definovaných okruhů osob z povinnosti platit poplatky. Ani jedna z obou antagonistických skupin ale nevěnuje vážnou pozornost úvahám o tom, nač tyto instituce vůbec máme a zda mají vůbec existovat.

Pokud bychom v tomto ohledu (tedy vymezení veřejného zájmu v oblasti vysílání) výrazněji pokročili, bylo by vše ostatní víceméně technickou a organizační záležitostí. Když víte CO, bude vám vzápětí jasné i JAK. Jakmile dojde k minimální společenské shodě na tom, co je oněmi zásadními pozitivními externalitami, které není schopno pokrýt běžné mediální konkurenční prostředí (pokud takové externality vůbec jsou), hned se sama nabídnou institucionální schémata, jak stát definuje své zadání i komu a jak svěří jeho plnění a za jakých podmínek.

Systémová nekontrolovatelnost

A to zdaleka není vše. I kdyby došlo k nějaké společenské a politické dohodě o vymezení veřejného zájmu, který nelze uspokojovat jinak než fungováním k tomu účelu zřízených institucí, dosud nikdo neobjevil mechanismus, jak stát coby zřizovatel bude naplňování definovaného veřejného zájmu vynucovat, úkolovat, kontrolovat. Že máme Radu České televize a Radu Českého rozhlasu? V zásadě všichni kandidáti do těchto rad prezentují sami sebe téměř vždy coby obhájce těchto institucí vůči veřejnosti, nikoli naopak jako prosazovatele zájmu veřejnosti vůči personálu těchto institucí. Veřejnosti, která je tam přitom přece posílá, aby za ni dohlédli na její zájmy. Ale ono vůbec nejde o konkrétní lidi, lze si dokonce klidně představit i ideální složení takových rad. Skoro nic by se nezměnilo. Jde o systémový problém, v jehož důsledku vymáhání a kontrola

plnění veřejného zadání stejně vždy zdegeneruje. Socialismus byl neudržitelný nikoli proto, že nebyl řízen dostatečně kvalitními kádry. Jeho jakékoli reformování bylo odsouzeno ke krachu, protože šlo o systém ve svém principu likvidující jakoukoli motivaci.

Takže, problém kolem Českého rozhlasu a České televize nevyřeší ideální ředitelé a lepší management. Ani ideální složení kontrolních rad. Tento problém vychází z trvalé neujasněnosti, co tyto instituce vůbec mají dělat. A co už dělat nesmějí, za co už peníze poplatníků utrácet nemohou. Nebavme se rozčileně a povrchně o tendenčnosti či nekvalitě jednotlivých pořadů. Nebavme se pořád jen o neprofesionalitě managementu. To jsou konjunkturální provozní marginálie. Bavme se o tom, k čemu tato média tak nutně potřebujeme. A pokud takováto veřejná debata povede k potřebě nějakých zásadních systémových změn, proveďme je.

Pro začátek ale neumlčujme debatu o smyslu existence těchto médií a nezastrašujme ty, kteří takovou debatu nastolují. Ale také nevulgarizujme tuto debatu do podoby sporu kolem konkrétních odvysílaných pořadů a přešlapů v nich.

7. 4. 2026

Potřebuje Česká republika média veřejné služby?

Vadim Petrov

člen Rady pro vysílání ve druhém funkčním období

Smyslem veřejné služby není konkurovat trhu, ale vyvažovat to, co trh přirozeně opomíjí nebo deformuje. Nejde proto o to, zda mají média veřejné služby právo existovat, ale zda jsou schopna svou existenci obhájit tím, co dělají.

V prostředí globálních platforem, komerčních televizí, podcastů a influencerů se zdá, že trh dokáže nabídnout vše, co lidé chtějí a potřebují. Na sociálních sítích, navíc s rostoucím vlivem umělé inteligence, je dnes možné se dostat k jakékoliv informaci a k jakémukoliv výkladu. Představa veřejné služby pak může působit jako relikt minulosti. Dnes může být každý zároveň příjemcem i producentem obsahu. Množství informací ale nevede ke kvalitě ani k lepšímu pochopení. Naopak roste pocit informačního chaosu, nedůvěry a ztráty orientace.

Smyslem veřejné služby není rozmnožit informační zdroje ani konkurovat komerčním médiím ve sledovanosti. Jejím smyslem je právě vyvažovat to, co trh přirozeně opomíjí nebo deformuje. Média veřejné služby patří mezi oblasti, které stát podporuje jako veřejný statek. Podobně jako opera, symfonická hudba nebo divadlo mají kulturní a společenský význam, ale samy se na trhu neuživí. Jejich hodnota se neodvíjí jen od

popularity nebo schopnosti generovat zisk, ale od toho, jakou roli hrají v širším společenském kontextu.

Trh vytváří širokou nabídku, rychle reaguje na poptávku a přináší inovace. Zároveň má ale jasnou logiku: upřednostňuje obsah, který přitahuje pozornost, udrží ji a dá se monetizovat. To samo o sobě není problém. Problém nastává ve chvíli, kdy se tato logika stává hlavním kritériem. Média spoluutvářejí způsob, jakým se ve společnosti šíří informace a vzniká společné porozumění. Určují, co sledujeme, jak tomu rozumíme a čemu věříme. Mají přímý dopad na veřejnou debatu. V prostředí řízeném pozorností mají náročnější formy práce slabší pozici. Investigativní žurnalistika, regionální zpravodajství nebo menšinová témata jsou nákladné a jejich návratnost nejistá. Trh je proto často omezuje nebo vytlačuje na okraj.

Distribuci obsahu stále více řídí algoritmy, které se orientují na preference uživatele. Výsledkem je tlak na zkratku, zjednodušení a emoční apel. Obsah, který vyžaduje soustředění nebo nabízí širší kontext, se prosazuje obtížněji. Umělá inteligence tento vývoj urychluje. Na jedné straně snižuje náklady na tvorbu obsahu a rozšiřuje možnosti práce s informacemi. Na druhé straně zvyšuje riziko manipulace a stírá hranici mezi informací a interpretací. V prostředí, kde lze věrohodně zpochybnit téměř cokoliv, se otázka důvěry stává klíčovou. Podcasty, streamy a influenceři oslovují publikum, které hledá srozumitelnější nebo bližší výklad reality. Tím se oslabuje role tradičních médií jako hlavního interpreta veřejného dění. Výsledkem je fragmentované prostředí, které sice rozšiřuje pluralitu, ale zároveň zvyšuje nároky na orientaci.

V takovém prostředí rezonuje otázka, jakou roli mají média veřejné služby. Pokud mají existovat, nestačí vymezit jejich úkol. Rozhodující je, zda jsou schopna jej plnit v praxi. Jejich úkolem není být „lepší verzí" komerčních médií, ale dělat to,

co trh systematicky nevytváří. Především jde o dlouhodobé poskytování informací v kontextu, založené na ověřování, vysvětlování a kontinuitě. Zároveň to znamená, že nemají být nástrojem prosazování světonázoru svých tvůrců. Mají vytvářet obsah, který má kulturní nebo vzdělávací hodnotu, ale nemá dostatečnou ekonomickou oporu. Důležitá je také pluralita – ne mechanické vyvažování, ale schopnost otevírat prostor i pro témata a perspektivy, které by jinak zůstaly mimo hlavní proud. To se netýká jen zpravodajství, ale i dramaturgie dramatické tvorby. Opakování stejných interpretací nebo preferování jednoho pohledu vede k tomu, že veřejná služba přestává být nástrojem pro orientaci a začíná působit jako normotvorný element. Pokud sama sklouzávají k aktivismu, zjednodušování nebo jednostrannosti, oslabují nejen svou důvěryhodnost, ale ztrácejí smysl. Debata o médiích se často soustředí na regulaci prostřednictvím mediálních rad. Regulace ale jen vymezuje hranice a stanovuje, co je nepřípustné. Neurčuje, co je žádoucí. Zajišťuje, aby média neporušovala zákon, ale negarantuje kvalitu ani vyváženost.

Nabízí se proto závěr, že informační scénu má řešit trh. Ten se zdá být v tomto smyslu jediným arbitrem. Tato logika má svou sílu, ale i limity. Trh reaguje na poptávku, zároveň ji spoluvytváří. V praxi to znamená, že se obsah řídí tím, co přitahuje pozornost. Náročnější formy ustupují, kontext je pod tlakem zkratky a veřejná debata se fragmentuje podle publika, na které jednotlivá média cílí. Pokud publikum dlouhodobě preferuje určitý styl interpretace, tento styl se posiluje bez ohledu na jeho úplnost a kvalitu.

Názor, že média veřejné služby jsou tendenční nebo aktivistická, nelze jednoduše odmítnout. Pokud část publika dlouhodobě vnímá jejich výstupy jako jednostranné, je to fakt. Důvěra nevzniká ze zákona, ale z konkrétní zkušenosti. Nejde

tedy o to, zda mají právo existovat, ale zda jsou schopna svou existenci obhájit tím, co dělají. Argument pro veřejnou službu stojí na předpokladu, že existují oblasti, které trh systematicky nevytváří nebo oslabuje. Tato úvaha má ale podmínku. Média veřejné služby se musejí odlišovat způsobem práce. Pokud jsou vnímána jako tendenční, uzavřená nebo aktivistická, jsou mimo svoji úlohu. V takové situaci přestává být otázka jejich zachování věcí principu a stává se věcí politického rozhodnutí je zrušit, popřípadě omezit jejich vliv.

Problém se navíc prohlubuje s technologickým vývojem. Umělá inteligence snižuje náklady na tvorbu obsahu a zároveň zvyšuje riziko manipulace. Mediální prostředí se fragmentuje a role tradičních institucí se oslabuje. Právě v tomto kontextu je nutné znovu definovat roli veřejné služby, nebo obecněji roli státu v informační oblasti. Ne jako dominantního hráče, ale jako garanta určité úrovně spolehlivosti, kontinuity a otevřenosti. Jakou konkrétní podobu má podpora státu mít, není žádné předem dané dogma. Mohou tu být veřejnoprávní média nebo cílené granty i tematické programové licence. Nebo kombinace všech těchto způsobů dohromady. Je ale zřejmé, že pokud má mít veřejná podpora médií smysl, musí reagovat na změnu prostředí.

Média veřejné služby v České republice mohou fungovat i nadále, pokud jim stát bude poskytovat stabilní financování. To samo o sobě ale není odpověď na otázku jejich smyslu. Ten se neodvíjí od existence instituce, ale od toho, zda plní úlohu, kvůli které vznikla. Buď si média veřejné služby tuto roli v současném mediálním prostředí obhájí, nebo se stanou jen jedním z mnoha hráčů, kteří čerpají veřejné prostředky bez jasného důvodu.

Pokud bychom definovali předpoklady, za kterých mají média veřejné služby i nadále existovat, byly by to:

Česká televize a Český rozhlas musejí udržet odstup od vlastních názorových preferencí. Ne v tom smyslu, že novinář nemá názor, ale v tom, že ho nepřenáší do výsledného sdělení jako výchozí rámec.

Musejí být otevřená vůči různým interpretacím reality. Ne mechanické vyvažování, ale vědomá práce s tím, že společnost není názorově homogenní. Pokud jiné pohledy systematicky nedostávají prostor, důvěra se ztrácí.

Musejí mít nastolenu silnou vnitřní kontrolu kvality. Schopnost pojmenovat vlastní chyby a korigovat je.

A konečně musejí být transparentní. Pokud mají mít zvláštní postavení, musejí být schopna vysvětlit, jak rozhodují a proč. Bez těchto parametrů se veřejná služba snadno mění v instituci, která fakticky ztrácí legitimitu a oprávnění k výjimečnému postavení. Pak už nejde o jejich podobu, ale o to, zda mají vůbec existovat.

16. 3. 2026

Veřejnoprávní média: nezávislost versus financování

Petr Žantovský
bývalý člen RRTV

Kdo bojuje za tzv. koncesionářské poplatky za veřejnoprávní média, tedy Českou televizi a Český rozhlas? Ti, kdo si přejí zachování poplatkového financování oněch médií, se rekrutují ponejvíce z řad samotných zaměstnanců a také opozičních politiků, kteří v době, kdy vládli, schválili naopak významné zvýšení okruhu poplatníků i technologií, za jejichž užívání se platí.

Do loňské novely „poplatkového" zákona byla praxe taková, že rodina platila za vlastnictví televizního přístroje. Poplatkové povinnosti se mohla vyhnout tak, že odevzdala čestné prohlášení, že televizi (popř. rozhlasový přijímač) nevlastní, a tudíž nemůže sledovat obsahy vysílané veřejnoprávními médii. Jak se ovšem mění digitální svět, lze televizní i rozhlasové obsahy sledovat z jiných zařízení – počítače, notebooku, mobilního telefonu atd. To našlo svůj průmět v zákoně. Navíc byla pod poplatkovou povinnost zahrnuta podnikatelská sféra – firmy nad 50 zaměstnanců musejí platit, ačkoli je to na první pohled absurdní. Představte si dělníky na lince, jak vedle montování třeba aut sledují Českou televizi!

Není divu, že tato novela vyvolala rozsáhlou diskusi a také našla svou odezvu ve volebních programech dvou ze tří dnešních koaličních stran, ANO a SPD. Stávající premiér Andrej

Babiš opakovaně slíbil zrušit poplatky a nahradit je financováním ze státního rozpočtu, a to konkrétně od 1. ledna 2027. Tento plán byl podnětem k rozpoutání ještě prudší politické bitvy, v níž padají silná slova o ohrožení nezávislosti oněch médií. Začíná to silně připomínat neslavnou „televizní krizi" z přelomu let 2000 a 2001. Tehdy se část zaměstnanců České televize rozhodla neakceptovat volbu generálního ředitele a vyvolala otevřenou revoltu, obsadila vysílací prostory, vysílala sebepropagační spoty a sehrála roli politického beranidla, na jehož konci byla změna ředitele i zákona o ČT. Tehdy Karel Schwarzenberg vyslovil onu fatální větu: „Česká televize patří těm, kdo v ní pracují." To je samozřejmě věcně nesmysl, tato média patří těm, kdo je platí. Je to ale také věta nebezpečná, která způsobila i dnešní stav. Zaměstnanci těch institucí berou takříkajíc zákon do svých rukou. Zazněly i přímé vyhrůžky, že když politici nevyhoví představám zaměstnanců, zopakuje se ona revolta, tentokrát rozšířená z Kavčích hor i na Vinohradskou třídu, tedy do Českého rozhlasu.

Položme si tedy otázku, zda je vskutku přímá korelace mezi způsobem financování veřejnoprávních médií a jejich nezávislostí, přesněji nezávislostí na přímém mocenském rozhodování. Ta otázka má dvě části. V prvé se ptejme, do jaké míry politická scéna ovlivňuje dění ve veřejnoprávních médiích, a to napříč evropskými státy. Na to je odpověď vcelku jasná: vládnoucí síly se snaží udržet vliv na ta média z prostého důvodu – jsou totiž financována tak jako tak z veřejných zdrojů. Onen vliv se realizuje nejčastěji skrze řídicí a dozorčí orgány. Ve Velké Británii je to rada zvaná BBC Board, jejíž členy navrhuje parlament, schvaluje vláda a jmenuje panovník. Ve Francii dozorčí roli plní Nejvyšší audiovizuální rada (CSA). Ta zahrnuje nejen veřejnoprávní média, ale má i regulační a správní pravomoci (jako naše Rada pro rozhlasové a televizní vysílání) a také

kulturní odpovědnost (jako např. náš Národní filmový ústav). Členy CSA jmenuje parlament, prezident, ale také například odbory. V Německu je to obdobné, členy rad veřejnoprávních médií ZDF a ARD nominují politické strany, vláda, ale také třeba církve. Osobitý je rakouský model. Tamní Österreichischer Rundfunk (ORF) má formální podobu nadace, kontrolu nad ní vykonává úřad jménem KommAustria (opět včetně správních a regulačních pravomocí). Řídicí Nadační radu jmenuje spolková vláda a jednotlivé spolkové země. A co je podstatné, většina uvedených rad má nejen formální pravomoc jmenovat a odvolávat ředitele těch médií (jako u nás), ale i zasahovat do programu a spolurozhodovat o užití finančních prostředků (což u nás není).

Takže souhrnně řečeno, vliv politických a mocenských struktur je v řadě evropských zemí podstatně vyšší než u nás. A z těchto zemí neslyšíme hlasy, že by docházelo k nějaké „politizaci" veřejnoprávních médií. Nejspíše proto, že je tam více přítomen spontánní respekt k demokratickým pravidlům. Jak opakovaně vidíme v ČR, platí tu namnoze obdoba warholovského „Umění je to, co nazveš uměním". V tomto kontextu to má podobu „Demokracie je to, co já nazvu demokracií", tedy co je pro mne dobré, výhodné, co splňuje mé zájmy a nároky. A co je hlavní, o tom všem rozhoduji já sám. Mám plné právo ignorovat zájmy a pravidla jiných, pokud se mi nelíbí. Toto pak vede k těm chvilkovým srocením na náměstích. A stejně jako v případě oné „televizní krize" je to mohutně forsírováno ze strany politiků, kteří neunesli volební porážku.

Druhá otázka svrchu zmíněná jde už k meritu věci: má způsob financování veřejnoprávních médií bezprostřední vliv na jejich nestrannost či na vytvářené a vysílané obsahy obecně? Nejprve si řekněme, o kterých zemích vlastně mluvíme a jak

to vypadá s metodami tamního financování veřejnoprávních médií.

Stejný model jako v ČR, tedy financování skrze poplatky, platí v Německu, Rakousku, Polsku, Chorvatsku nebo Itálii. Financování ze státního rozpočtu je dnes nejčastěji využívaný systém v Evropě (17 z 27 členských zemí EU). Veřejnoprávní média jsou v něm financována přímo ze státního rozpočtu, podobně jako jiné kapitoly. Podle zastánců tento model řeší obtížné prosazování růstu poplatků a složité odhalování neplatičů. Financování televize a rozhlasu ze státního rozpočtu využívají například Belgie, Nizozemsko, Španělsko či pobaltské země. V posledních letech k němu (od poplatků) přešly také Slovensko, Francie nebo Dánsko. Třetím modelem je samostatná speciální daň. Ta se zpravidla vztahuje na fyzické a právnické osoby, které překročí určitou výši zdanitelných příjmů. Zároveň však platí, že tato daň neproudí přímo do státního rozpočtu. Trochu to připomíná jakési povinné daňové asignace. Tento model funguje například ve Švédsku, Finsku či Norsku.

Z tohoto přehledu je zřejmé, že rozpočtové financování, jaké prosazuje většina dnešní vlády – kromě dosud nerozhodnutých Motoristů sobě, jejichž ministr kultury Ota Klempíř vykazuje v tomto směru nejistotu a váhavost, ačkoli zrušení poplatků už schválila i koaliční rada –, není ničím neobvyklým. Jak je patrné, způsobů financování bez poplatků našeho typu je víc a vláda zatím nepřišla s konkrétním technickým řešením. Nejblíže našim podmínkám by mohl být slovenský model, v němž je financování veřejnoprávních médií vázáno na HDP. Když roste, zemi se daří, pak to fixní procento posílá do oněch médií prostředků víc, když HDP stagnuje, nebo dokonce klesá, musejí si opasek utáhnout i ta média. Podstatné je, že ono procento se nemění každým rokem spolu se státním rozpočtem, jak vyhrožují

odpůrci rozpočtového financování z Kavčích hor a Vinohradské. Je to zřejmě nejspravedlivější řešení daného problému.

Samozřejmě pokud nepřipustíme debatu o samotné existenci Českého rozhlasu a České televize v dosavadních zákonných mantinelech. Přitom se v minulosti opakovaně veřejně diskutovalo o tom, zda tyto mediální molochy mají své oprávnění a je nezbytné nutit občany, aby je tou či onou formou platili. Připomeňme, že se diskutovalo o totální privatizaci obou médií (to razil třeba ekonom Pavel Kohout), představitelé tehdejší ODS (Mirek Topolánek či Miroslava Němcová) připouštěli jiné modely, třeba outsourcing veřejných služeb přes tendry, a tím pádem posílení konkurenčního prostředí při vědomí, že soukromé televize umějí vytvořit stejně dobře žádoucí obsah ve veřejném zájmu, ale za podstatně nižších nákladů. A dlouho se už diskutuje o tom, zda má třeba veřejnoprávní televize závodit s privátními ve sledovanosti, natáčet krimiseriály, vysílat zábavné reality show (typu StarDance) či desítky let staré a mnohokrát už viděné seriály ze zahraničí. Když roku 2005 začal vysílat program ČT24, hlavní argument na jeho obhajobu byl ten, že právě zpravodajský a publicistický obsah ČT24 nejlépe naplní znění §2 zákonů o ČT (483/1991 Sb.) a ČRo (484/1991 Sb.). Klíčová ustanovení zní takto:

„Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti televizního (resp. rozhlasového) vysílání jsou zejména:

a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů a přispívání k mediální gramotnosti…

c) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely

rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti."

Jaká je dnešní skutečnost? Ani jedno z těch médií fakticky „neodráží rozmanitost názorů a směrů", a tudíž nepřispívá ke „vzájemnému porozumění" a „soudržnosti pluralitní společnosti".

Právě naopak: vysílané obsahy buď jdou vysloveně komerčním směrem se všemi přidanými hodnotami (zejména pro samo osazenstvo těch institucí), nebo, a to platí právě pro zpravodajství a publicistiku, se ona média chovají jako propagandisté vybraného názoru či politického směru. Dobře to bylo vidět na debatě před druhým kolem volby prezidenta, kde moderátor vysloveně adoroval jednoho kandidáta (Petr Pavel) a ostentativně vystupoval proti kandidátovi druhému (Andrej Babiš), což konstatovala i odborná analýza z pera prof. Jana Jiráka (FSV UK).

Není úkolem této úvahy předkládat náměty na téma budoucí (ne)existence těchto médií, ale upozornit na souvislosti, které veřejnou debatu na to téma významně pokřivují. A také pravděpodobné důvody, proč k tomu dochází. Trochu to celé připomíná dávný bonmot „RVHP řeší problémy, které by nebyly vznikly, nebýt RVHP". Jenže tentokrát už to není ani trochu k smíchu.

23. 2. 2026

Následující text není textem, jehož přímým obsahem by byla aktuální debata o financování veřejnoprávních médií, či dokonce tolik potřebná diskuse o smyslu jejich existence a poslání. Přesto se můj následující text s názvem „Nová mediální daň je nepřijatelná" v některých svých větách tak zásadního tématu dotýká.

Byl psán v době, kdy se sice o médiích veřejné služby a jejich místě v naší společnosti – k velké škodě – tolik nemluvilo, zato se téměř autoritativně a bezdiskusně mluvilo o zvýšení televizních a rozhlasových poplatků. Opakovanou publikací tohoto textu, který je autentický a na kterém jsem nezměnil ani slovo, považuji za užitečné tuto dobu připomenout. Myslím, že nám připomenutí si doby, kdy se veřejnoprávní média cítila oprávněna suverénně, ve spolupráci s tehdejší Fialovou vládou, vynutit si na české společnosti pocit nedotknutelnosti a výjimečnosti své existence, může v nadcházející debatě (či sporu?) o jejich smyslu třeba i trochu pomoci.

Ivo Strejček, člen správní rady IVK

16. 3. 2026

Nová mediální daň je nepřijatelná

Ivo Strejček

bývalý europoslanec, člen správní rady IVK

„V koalici jsme se shodli, že se hospodaření České televize nebude řešit zvyšováním koncesionářských poplatků. Myslím, že je to správný krok," prohlásil ministr kultury Martin Baxa při svém nástupu do úřadu. Realita? Od roku 2025 se zvýší televizní poplatek o patnáct korun na 150 korun měsíčně a ten rozhlasový o deset korun na 55 korun za měsíc, oznámil – kdo jiný než ministr Baxa.

Přestože řada komentátorů, politiků i samotných ředitelů obou veřejnoprávních médií takové zvýšení bagatelizují slovy, že „nárůst poplatku je zanedbatelný", že „takové navýšení žádná rodina ani firma nepocítí", či výmluvou na to, že „výše poplatku se u České televize neměnila od roku 2008, u Českého rozhlasu dokonce od roku 2005", neměli bychom se nechat vtáhnout do zavádějícího a nepodstatného sporu, zda zvýšení dohromady o dvacet pět korun (měsíčně) je hodně, nebo málo. O to více bychom si však měli všímat podstaty problému, která zůstává mimo oficiální debaty, přestože ta je zcela zásadní.

Budiž řečeno hned na začátku, že zvýšení televizních a rozhlasových poplatků není ničím jiným než uvalením další – skryté – daně na české občany a naše firmy. Od premiéra české vlády Petra Fialy jsme ještě dlouho po jeho nástupu do funkce

slyšeli, že jeho vláda daně zvyšovat nebude. Rok se s rokem sešel a pětikoaliční vláda zvýšila všechny myslitelné daně. Otevřené okno příležitosti proto využila i obě česká veřejnoprávní média, pohrozila „ohrožením odolnosti a ekonomické stability veřejnoprávních médií" a skrze ministra Baxu prosadila zvýšení poplatků – tedy daní. Nenechejme se proto mýlit debatou o „dvacetipětikoruně". Náš nesouhlas s tímto rozhodnutím by měl být principiální odpovědí Baxovi a spol.: jsme proti zvyšování daní, jsme proti tomu, abyste nám stále častěji a stále drzeji sahali do našich kapes a vytahovali z nich naše peníze.

Nejde ovšem jen o další ze škály zvýšení daňové zátěže občanů a firem (a toto porušení vládního slibu nepodceňujme a také neodpouštějme). Jde o opatření, kterému nepředcházely žádné významné a viditelné ozdravné či odtučňovací kúry v obou institucích, což je nepřijatelné. Ostatně i v tomto případě platí, že daňoví poplatníci se se zvýšením daní – neradi a se skřípěním zubů – smíří (protože musejí), nikdy se však nesmíří se způsoby, kterými vlády s jejich penězi plýtvají. Je neakceptovatelné přijít s nataženou rukou: daňový poplatníku, dej víc, a současně neprovést rozsáhlé „dietní" škrty v evidentně pohodlně obtloustlých veřejnoprávně mediálních institucích (což platí i obecně).

Přestože vláda ve svém vládním prohlášení slíbila, že „hospodaření veřejnoprávních médií podrobí kontrole Nejvyšším kontrolním úřadem, což zvýší jejich transparentnost", žádný podobný dokument prozatím veřejnosti předložen nebyl. Víme sice, s jakými rozpočty Česká televize a Český rozhlas pracují, nevíme však, jakými vnitřními mechanismy jsou přidělované peníze dál rozdělovány a jak efektivně jsou spravovány. Současně tušíme, že opatření vedoucí k významným (ne kosmetickým) úsporám přijata nebyla. Jeden z významných českých režisérů mi tuhle například vysvětloval, že sotva jedna třetina

rozpočtovaných peněz pro Českou televizi jde na tvorbu, zbytek jde na platy a režijní vydržování budov a majetku. Je to přijatelné?

Veřejnost, která je stavěna zvýšením poplatků před hotovou věc platit, nebo být sankcionována, nemá ani tušení o tom, kam jejich peníze plynou, jaké zájmové skupiny „kamarádů" si je „nárokují", aby další, kteří nejsou v „partě" neměli k financování svých projektů skrze otevřenou a rovnou soutěž přístup. Nemáme ani tušení, jaké platy a odměny dostávají ti, jejichž programy mají sice obtížně dohledatelnou sledovanost, zato před veřejnost vystupují suverénně jako „ikony nezávislého zpravodajství" či „mistři televizní tvorby a zábavy". Jsme tedy znovu u toho – zvýšit poplatky, aniž by byla provedena hluboká nezávislá kontrola způsobů, jakými veřejnoprávní média s přidělenými financemi nakládají, je skandální.

Ti, kteří lehkovážně mávnou rukou se slovy, že „jde jen o pětadvacet korun", by měli alespoň připustit, že se veřejnoprávním médiím (s politickým krytím ministra kultury) podařilo velmi „úspěšně" prolomit veřejností akceptovanou zvyklost, že platí ten, kdo televizní nebo rádiový přijímač vlastní. Je samozřejmě pravda, že tento úzus stojí na čestnosti uživatelů a jejich ochotě se k vlastnictví přihlásit, rozšířit však okruh plátců poplatků na všechny, kteří odebírají elektrickou energii, je skutečně průlomovou ideou. Nápomocny výběru nové daně budou firmy, dodávající do domácností a firem elektřinu, k podivnému sběru informací o českých občanech jsou (zřejmě proti své vůli) nuceni také operátoři a poskytovatelé dat. Nevadí nám tohle státem organizované šmírování? Jistě, je zřejmě pravda. že téměř každý má mobilní telefon, počítač či tablet, na kterých lze programy České televize nebo Českého rozhlasu sledovat. Je ovšem mimořádně sporné, zda direktivně a bez uzardění položit rovnítko mezi odběratele elektřiny a diváka (posluchače).

Mohou to ředitelé veřejnoprávních médií spolu s ministrem Baxou považovat za „logické a moderní v digitální společnosti“, spravedlivé je to však jen těžko.

V diskusi by už vůbec nemělo obstát rozhodnutí nařídit firmám povinnost platit poplatky podle počtu zaměstnanců (například firmám nad 500 zaměstnanců se poplatek zvýší stonásobně!). Možná by ministr Baxa s řediteli veřejnoprávních médií měli zajít mezi prodavačky do nějakého supermarketu či mezi dělníky do velkých provozů a zeptat se jich, kolik času jim v práci zbývá na sledování pořadů veřejnoprávních médií. Představa, že do práce většina lidí chodí sledovat televizi a poslouchat rádio, může snad platit na Baxově ministerstvu, ve světě mimo ministerstvo sotva. A určitě by se po cestě k těmto lidem měli stavit i za majiteli a řediteli firem s otázkou, zda se jim zdá spravedlivé, když z vlastní kapsy musejí platit poplatky ve své firmě a současně i doma. Tedy dvakrát.

Takže si to shrňme. Zvýšení televizního a rozhlasového poplatku je uvalením další daně na už beztak ze všech stran pětikoaliční vládou Petra Fialy oškubávaného daňového poplatníka. Rozšíření okruhu povinných plátců ne podle pravidla „používáš, tedy platˊ“, ale podle revolučně průlomové myšlenky „odebíráš elektrickou energii, tedy se díváš a posloucháš“, je nespravedlivé. To vše v situaci, kdy veřejnost nic neví o významných úsporných opatřeních, která by obě česká veřejnoprávní média ve snaze hledat úspory učinila (což takhle po vzoru třeba rakouské ORF zřídit jednu jedinou veřejnoprávně mediální instituci s jediným generálním ředitelem – ne dvěma, jak je tomu v Čechách?).

A přesto by tu jedno řešení k úvaze a debatě mohlo být. Za jediný televizní kanál poskytující veřejnoprávní službu prohlásit třeba ČT24, všechny ostatní programy ČT uzamknout s možností, že by si český divák jejich nabídku koupil (jak činí

v případě ostatních televizí). Možná by se ředitelé i ministr kultury divili, jak rychle by si divácká poptávka našla cestu k racionalizaci a efektivnímu autentickému výkonu veřejnoprávních médií. A šlo by to i bez celoplošného trestání mnohých z těch, které dnes ani nenapadne pustit si třeba Českou televizi. Už proto, že vše, co lze na ČT vidět, lze vidět i na ostatních televizích – které si divák platí!

29. 6. 2024

Vydává Institut Václava Klause
Šárecká 29, 160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz
IVK – Newsletter Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Speciál Newsletteru
Datum vydání: 23. 6. 2026